

Plečnikova odličja za leto 2019

Sklad arhitekta Jožeta Plečnika

Plečnikova odličja za leto 2019

Založnik / Zavod DESSA / Sklad arhitekta Jožeta Plečnika

Uredniki / Andrej Hrausky, Miha Dešman, Marinka Škrilec Lukač

Fotografije / arhivi avtorjev

Lektura / Marjeta Vozlič

Oblikovanje / Žak Prinčič

Tisk / Collegium Graphicum

Ljubljana, 2019

Naklada 300 izvodov

Renesansa kulture arhitekturne risbe

V znanstvenofantastičnih grozljivkah se, ko si prepričan, da je neki stvor mrtev, ta običajno vrne, ko ga najmanj pričakuješ. Podobno kot za zombije velja to pravilo v zadnjem času za načrtovanje in zlasti predstavljanje arhitekture. Priča smo renesansi arhitekturne skice, prostoročne risbe, arhitekturnih akvarelov itd. Po dveh desetletjih, ko se je zdelo, da je računalnik popolnoma izpodrinil roko in je prostoročna risba postala anahronizem, se je le-ta vrnila na sceno kot znanilka preporoda arhitekturne kulture.

Za kaj gre? Za vračanje v preteklost ali za menjavo generacij, za novi (stari) new age ali za fenomen Greta? Ja, a še za več kot samo to.

Arhitekti, vsaj tisti moje in starejših generacij, katerih delo bolje poznam, si za vsak projekt skiciramo gore konceptov, rišemo na skicpapirje, drugega preko drugega, neštete variante tlorisov, prerezov in situacij, v iskanju odgovora na nalogo, ki je, kako narediti arhitekturo, ki bo čim bolj uprizorila svoje bistvo (kakor si ga vsak ustvarjalec predstavlja in zastavlja, v kompleksni arhitekturni kulturi medsebojnega sodelovanja, primerjanja, dokazovanja in tekmovanja). Razvoj arhitekturnega koncepta s svinčnikom in papirjem je nekoč veljal za osrednji arhitekturni akt, vendar sta ga eksplozivni razvoj in širitev mode klicanja in tipkanja v računalnik v zadnjih dveh desetletjih skoraj ubila. Skoraj.

Da bi našli pot naprej, moramo vedeti, od kod prihajamo. Zato gremo, da bi razumeli sedanost, pogledat dve desetletji in dve generaciji nazaj. V devetdesetih je hitro naraščajoča moč računalnikov in programov začela resno izpodrivati tradicionalno risanje načrtov z rotiringi na paus papir. Hkrati so digitalna orodja potisnila načrtovanje arhitekture v povsem novo smer. Pri tem se je zmanjšala ali celo izgubila vloga risanja kot raziskovalnega orodja za načrtovanje. Načrti kot tehnično navodilo za gradnjo so se spremenili v informacijo o izbranih artiklih, ki ne sledi likovnemu, tehničnemu in funkcionalnemu smotru, temveč ekonomskemu in tržnemu. Bolj kot z arhitekturno vrednostjo se ukvarja z načini, kako se priključiti na sisteme in protokole gradbene industrije. V zadnjem času načrtovanje eskalira v BIM, protokol, ki zahteva, da se v imenu skupnega imenovalca arhitekti še bolj podredimo protokolu računalniškega programa, za katerim je vseprisoten diktat kapitala.

In ne samo to. Razvoj računalnikov in programov je omogočil izdelavo renderjev – fotorealističnih podob, ki so sijajne slike projektov, ki bodo (ali pa ne) kmalu zgrajeni, opremljenih s prekrasnimi nasmejanimi figurami, modrim nebom in bujnim zelenjem, kot razglednice iz neke hipotetične prihodnosti.

Ironija velike procesorske moči, ki jo imamo zdaj tudi na najosnovnejših računalnikih, je, da je ideologija trga vključena v sama orodja, ki jih uporabljamo. Programski paketi za risanje in supersofisticirani programi za renderiranje so omejili domet in svobodo arhitekturne risbe in misli, čeprav so eksponentno povečali njeno natančnost.

Ne morem si kaj, da ne bi (že spet) spomnil na Zolajev famozni stavek: »cecituera cela«. In na Loosovo misel: »Spremembe v tradicionalnem načinu gradnje so dovoljene le, če gre za izboljšave. Sicer ostanite pri tradicionalnem, saj ima resnica, čeprav je stara več sto let, močnejšo notranjo vez z nami kot laž, ki nam hodi ob strani.«

Govor Renate Salecl s podelitve Plečnikovih odličij v slavnostni dvorani Narodne galerije v Ljubljani, 23. 4. 2018

Univerzalizem okusa: od grafitov do trgovine s konceptom

Moja najljubša ulica v Ljubljani je Trubarjeva. Morda zato, ker se po njej sprehajam že leta, morda pa tudi zato, ker je nekakšen tujek v mestu – bolj vas kot mesto. Ko hodim po Trubarjevi, se vselej sprašujem o preživetju. Ali bo arhitektura, ki jo tam vidim preživela; bo preživela ta ali ona trgovina; bo preživel ta ali oni lokal, ti ali oni grafiti (slednjim na žalost mnogokrat manjka umetniški potencial, zato pravzaprav ne vem zakaj si tudi za te grdobe želim preživetja). Bojim se namreč, da, ko bodo odšli iz Trubarjeve grafiti, bo odšla tudi Trubarjeva: njen kaos, njena brezidentitetnost na eni strani in njena barvitost, kreativnost na drugi strani. Na Trubarjevi namreč ni jasno, kaj sploh je njena identiteta. Med albanskim sladoledom, falaflom, tajskimi pad tai-em, indijskimi taliji se namreč najde špansko vino, grško olje, stare srbohrvaške knjige, pa bio hrana, raznovrstna kozmetika in seveda začimbe. Tovrstni miš maš ponudbe se je na tej ulici vselej mešal s kafiči, ki so odhajali in prihajali. No ostajali so albanci, ampak slednji dobijo dovolj obiska šele, ko se preimenujejo v dunajske ali podobne pekarnе. Morda ni naključje, da je ob vsem tem kaosu, Trubarjeva v zadnjem času poslala prostor, kjer vznikajo nove t.i. trgovine s konceptom. Slednje zadnje čase srečujem po vseh urbanih središčih. V San Sebastianu sem videla eno, kjer ti prodajajo zelo drage obleke in kreme v istem prostoru, kjer se lahko tudi sfriziraš in popiješ kakšen organski sok. V Parizu v nekdanjih revnih predelih opazujem razmah trgovin, kjer ob nakupu nakita ali oblačil še malo pomalicaš (npr. avokado na toastu), kupiš ali prelistaš lepo dizajnirane knjige, ob tem pa bodo poskrbeli še za to, da tvoj kužek ne bo lačen ali žejen.

Ob razmahu trgovin s konceptom se mi zastavlja vprašanje, za kašen koncept pravzaprav gre? Kaj je koncept koncepta? Pred dobrimi desetimi leti je ko-

če analiziram izkušnjo pred-digitalnega časa, je bila prav risba tista, ki je arhitektom podelila njihovo lastno identiteto in jih vzpostavila kot umetnike. To velja za Bulleja in Schinkla, za Corbusiera in Kahna, za Plečnika in Ravnikarja. Tudi osemdeseta in devetdeseta so še videla moč arhitekturne risbe, pri Aldu Rossiju, in celo pri ZahiHadid (v njenem pred-digitalnem obdobju), Franku Gehryju in Davidu Liebeskindu ter številnih drugih.

Takrat so bile risbe nedeljive od disciplinarnega koncepta arhitekture. To niso bile risbe arhitekture, pač pa risbe kot arhitekture. Grafični format risbe je postalarhitekturni prostor. Risbe so se navezale nadolgo tradicijo – ne samo na prejšnje generacije (Archigram, Superstudio, Archizoom itd.), temveč tudi na Ledouxa, Gandya, Piranesija in tako naprej (nazaj) v samo srce arhitekture.

Eno od branj novejše arhitekturne zgodovine pravi, da je risba izgubila pomen, ko so ti arhitekti risbe začeli graditi. Z vzponom računalniške tehnologije pa naj bi risanje kot pomemben arhitekturni akt praktično zamrlo. Pa je to res? Spomnimo se, kateri sodobni arhitekti imajo največ povedati? AlvaroSiza, Peter Zumthor, Glenn Murcutt, Steven Holl, Alberto CampoBaeza...

Vsi ti so ohranili kulturo risbe, še več, odkrito jo uporabljajo kot orodje rezistence proti plitvosti kompjutersko generirane arhitekture.In v zadnjem času se jim pridružujejo generacije mladih, ki v navideznem anahronizmu arhitekturne risbe vidijo možnost alternative obstoječim kanonom prevlade digitalnega. Z risbo razmišljajo, čeprav se ne odrekajo tehnologiji.

Z uporabo roke in softwera zasledujejo drugačno podobo slikovnega diskurza, ki upošteva tradicijo arhitekturne risbe proti fotorealističnim in strategijam reklame podrejenim podobam, iščejo nove, drugačne vrste digitalnega prostora ter druge, tudi kritične oblike grafične kakovosti in hkrati razvijajo alternativne in sveže arhitekturne rešitve.

Kakršna koli ideja, ki jo ima arhitekt, bolje ko je narisana, bolj bo tudi razumljiva in razumljena. Digitalna tehnologija zagotovo veča potencial in domet arhitekture, vendar je potrebna kritična kontrola, ki jo imata v arhitekturni tradiciji arhitektova glava (misel, teorija, znanje) in roka (občutek, intuicija, umetniška moč).

JuhaniPalaasmaa pravi, da so prava umetniška dela »eksistencialne metafore, v katerih se zrcali ves svet«. In nadaljuje: »V času poplave nasilnih komercialnih, spektakularnih, ikoničnih, pa tudi virtualnih podob, moramo braniti osrednjo vlogo poetične in utelešene podobe pri vsaki umetniški izkušnji.«

Miha Dešman

reografinja Mateja Bučar naredila plesno predstavo v Škucu s pomenljivim naslovom Koncept koncepta. Umetnik Vadim Fiškin, ki je naredil vizualno podobo predstave, je na poseben način projiciral prostor v prostor. Projektor je bil hkrati scena in svetloba ter tudi aparat, ki je pomagal k spreminjanju prostora. Izgledalo je, kot da lahko plesalka na sceni premika zidove, hkrati pa se je prostor tudi krčil, raztegoval in nagibal. Prostor je tako postal plesalkin partner. Če je bil prostor koncept, je bila plesalka del koncepta.

Performance je seveda igral tudi na idejo, da je koncept koncepta pravzaprav nesmisel. Na podoben način je nesmisel tudi t.i. trgovina s konceptom. Ob določeni trgovini se običajno sprašujemo, kaj je njen koncept – kaj sploh prodaja? V trgovini s konceptom pa nam prodajajo sam koncept. Ne gre toliko, da tam kupimo nekaj kar res potrebujemo, kupujemo bolj življenjski stil, pripadanje nekemu razredu, hkrati pa se poenotimo z drugimi, ki jim je všeč določen design.

In prav poenotenje je paradoksnı stranski produkt trgovin s konceptom. Čeprav naj bi te trgovine bile nekakšen miš maš lepo oblikovanih izdelkov, pa slej ko prej večina trgovin prodaja podobne izdelke in ko se potepamo po prestolnicah sveta kmalu opazimo, da skoraj ni razlike med trgovinami s konceptom, ki jih vidimo v enem ali v drugem mestu.

V našem neoliberalnem času, ki tako zelo poudarja individualnost, je paradokсно prišlo do poenotenja tako v arhitekturi, modi, designu kot v urbanizmu. Tako kot imamo v vsakem vlemestu podobne trgovine, imamo podobna nakupovalna središča in podobno oblikovane urbane prostore. Ko potujemo prav tako spimo v hotelih, ki so si podobni med

sabo in tej podobnosti se ne izognemo niti kadar bivamo v Airbnb. Večina stanovanj na tej internetni platformi izgleda kot slike iz Ikejinih katalogov ne glede na to, v kateri državi se nahajajo.

Ameriški pisatelj Kyle Chayka je pričel opazovati, kako so se v velemestih poenotili stili kavarn. V hipsterskih predelih mest je v kavarnah povsod našel stare mize, kjer je vsak stol drugačen, nujno so morale imete kakšno Edisonovo svetilko ali kakšne druge elemente industrijskega designa. Ni šlo za to, da bi bile te kavarne del iste korporacije ali pa da bi jih opremljali isti arhitekti, ampak so različni lastniki sledili isti ideologiji, ki pomeša površinski odnos do zgodovine z ostanki industrijske estetike. Kavarne so mnogokje dejansko v istem prostoru nadomestile nekdanje tovarne, drugod so pa samo kopirali njihov design. Chayka je ta stil poimenoval "AirSpace". Tako kot so si po svetu podobna letališča, tako tudi v trendovskih kavarnah zasledimo mešanico istih simbolov: recikliran les, obnovljeno industrijsko razsvetljavo, keramiko iz postaj metrojev in podobno. Ti simboli naj bi ustvarjali prijetno okolje za bogato mobilno elito, ki se želijo počutiti nekako "pristno" medtem ko potujejo. Čeprav jih njihovo delo in življenjski stil vodi iz mesta v mesto, pa se dejansko samo premikajo iz enega podobnega prostora v drugega. Ko ta mobilna elita gre iz enega v drugo mesto na paradoksen način ostaja v istem prostoru. S pomočjo Instagrama, Facebooka in podobnih platform se danes širi ideja tega, kaj naj bi bilo cool, z likanjem pa se oblikuje kulturno soglasje, ki design še bolj poenoti.

V našem globaliziranem svetu okus postaja vse bolj globaliziran tudi poenoten. Ko delimo slike designa po socialnih omrežjih prispevamo k tej globalizaciji okusa. Algoritmi, ki delajo hierarhijo med vsebina-

mi, ki jih prejemamo po teh platformah seveda na svoj način pomagajo k poenotenju okusa. Saj ste najbrž opazili, da tudi razni arhitekturni blogi kar naprej naokoli pošiljajo podobne slike tega, kar naj bi bilo cool.

Če imamo na eni strani uniformiranje tega, kar naj bi bilo lepo in cool, pa imamo na drugi tudi univerzalizacijo grdote. Z grozo opazujem, kako se slovenska mesta spreminjajo v mesta duhov in kako jih vse bolj obkrožajo grde škatle nakupovalnih centrov, ki kar tekmujejo v svoji neprivlačnosti, urbanističnem nasilju nad pokrajino in izničenostjo arhitekturnega stila. Sprašujem se, kdo dovoljuje kontinuirano gradnjo teh nakupovalnih škatelj in kje so protesti urbanistov, arhitektov in še posebej prebivalstva proti temu, da se pokrajina okoli večine slovenskih mest spreminja v grozljivo oblikovana nakupovalna središča. Na žalost smo protest pred takšnim arhitekturnim zmazkom zasledili le takrat, ko so v izpraznjeno trgovino Baumaxa v Šenčurju poskušali začasno namestiti begunce.

Francozi razlagajo razmah tovrstnih trgovin in lokalov s tem, da ogromno mladih danes ne pričakuje več, da bi si lahko nekoč kupili svoje stanovanje in da bi v ta namen počasi šparali ter si odtrgovali od ust. Cene stanovanj so v velikih mestih tako zasoljene, da je edino, kar mladim ostane to, da trošijo tukaj in zdaj – in to predvsem na oblekah, obiskih kafičev in restavracij. Veliko razpravo o tem ali se splača manj trošiti pri teh užitkih in dajati denar na kupček za bodoče stanovanje, je nedavno v Avstraliji sprožil nepremičninski mogotec Tim Gurner, ki se je javno zgražal nad tem, da so ljudje v trendovskih kafičih pripravljani plačati 22 avstralskih dolarjev za kos kruha z namazom iz avokada. Gurnerjeva ideja je bila, da bi mladi morali prenehati

trošiti za takšne pregrešno drage razvade, počasi varčevati in si nato kupiti stanovanje. Množica komentatorjev pa je poudarjala, da tudi, če se odpovejo vsem priboljškom, ni možnosti, da bi si ob navitih cenah nepremičnim slednje lahko privoščili. Nakateri pa so se cinično obregnili ob dejstvo, da k varčevanju poziva prav človek, ki je obogatel od prodaje dragih stanovanj.

V času, ko je posameznik nenehno bombardiran s takšno ali drugačno potrošnjo, ni presenetljivo, da je revščina postala novo potrošno blago. Pred par leti je nizozemski umetnik Renzo Martens v Kongu naredil film s pomenljivim naslovom »Enjoy poverty« (Uživaj revščino), v katerem med drugim prepričuje revne afričane, da je edina stvar, ki jo lahko prodajo svoja lastna revščina. Fotografe, ki so za par centov fotografirali ljudi, je prepričal, da naj raje fotografirajo revščino in poskušajo te fotografije

prodati zahodnim medijem. Tisti, ki so se res lotili tega posla, so bili hitro razočarani, kajti mediji, ki so navajeni kupovati fotografije revščine od zahodnih fotografov, so bili nezainteresirani, da bi jih kupili od dejanskih revežev.

Revščina postane profitna šele, ko postane »koncept«, ko je zapakirana v trendovski design in prodajana v trgovinah s konceptom. Mladi ukrajinski modni kreator Anton Belinskiy je nedavno zaslovel s serijo oblačil »Poor but cool« in zanjo dobil prestižno nagrado korporacije LVMH. Majica z napisom, ki oglašuje revščino, stane več kot slovenska povprečna plača. Tisti, ki so revni, si je sigurno ne bodo mogli kupiti. Za bogate pa je morda cool, da se delajo nekaj, kar niso.

Renata Salecl

KONČNO POROČILO STROKOVNE ŽIRIJE ZA IZBOR PLEČNIKOVIH ODLIČIJ ZA LETO 2019

Poročilo žirije

Na razpis za Plečnikova odličja za leto 2019 je prispelo 30 predlogov, od tega 16 za realizirana dela, 5 za teorijo, kritiko in strokovno publicistiko, 3 za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture, 1 za življenjsko delo in 5 za študentska priznanja. Pri nekaterih izmed del je delitev umetna, saj bi jih lahko uvrstili v dve kategoriji, na primer med publicistiko ali prispevke k bogatitvi arhitekturne kulture.

Žirija se je prvič sestala dne 19. februarja, se seznanila s statutom, za predsednika izvolila Tomaža Krištofa in začela delovati. Žirija se je sestala na petih sejah in imela dva dni ogledov, med katerimi si je ogledala devet realizacij. Končno odločitev je žirija sprejela dne 19. marca 2019.

Po pregledu prispelih predlogov za odličja je žirija enega izmed njih, prenovno domačije Vrločnik v Matkovem kotu, avtorjev Roka Žnidaršiča, Jerneje Fischer Knap in Žige Ravnikarja, izločila iz nadaljnega ocenjevanja, saj je projekt že prejel nominacijo za aktualno realizacijo leta 2017. Žirija je dodatno predlagala arhitekturno-raziskovalni projekt vmesnega šolskega prostora preko gradnje case studyjev avtorjev, zbranih v arhitekturnem biroju Svet vmes (Ana Kreč, Jure Hrovat, Ana Kosi in drugi) in jo po premisleku uvrstila med predloge za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture.

Že na prvi pogled preseneča majhno število prijavljenih predlogov, še zlasti ko jih razdelimo po kategorijah. Predlogov za realizirana dela je več kot pol manj kot prejšnje leto (16 proti 33). Tudi odličnih študentov na obeh fakultetah je bilo letos zagotovo več kot pet, kolikor jih je kandidiralo za študentsko priznanje, znova pa ni bilo nobene kandidature za priznanje za izvajalski dosežek. Za slednjega je že v navadi, da se podeli zgolj na vsakih nekaj let, čeprav številna nagrajena dela temeljijo prav na odlični izvedbi.

Ni znano, ali je manjše število predlogov zaradi majhnega števila realiziranih del in drugih prispevkov, načina kandidiranja ali zaradi samokritičnosti avtorjev, zagotovo pa Plečnikova odličja potrebujejo razmislek glede načina kandidiranja za nagrade. Žirija je kriterije za izbor del za ogled in kasnejša odličja iskala predvsem ob razmisleku o razliki med Plečnikovimi odličji in ZAPS-ovimi zlatimi svinčniki. Ker jasnejši kriteriji glede prvih in drugih nagrad ne obstajajo, se je žirija odločila izdelati svoje. Zbornične nagrade se podeljujejo za dela, ki predstavljajo najvišji strokovni dosežek. Plečnikova odličja pa se podeljujejo za dosežke arhitekturne misli, pri čemer se posebej ceni njena izvirnost (Kant: Genij je sposobnost izdelati nekaj, za kar ne obstajajo nobena pravila.)

Razlike med obema nagradama, kot jih je skušala opredeliti žirija, so minimalne in umetno postavljene, zato je žirija zaznala tudi potrebo po tem, da se obe nagradi vsebinsko jasneje ločita med seboj, sicer prihaja zgolj do jesenske in zimske kolekcije istovrstnih nagrad. Možna pa je tudi obratna smer, da se Plečnikova odličja in priznanja ZAPS preprosto združijo.

Nekatere predstavitve (A3 mape) so bile dokaj skope z informacijami o tehnologiji gradnje, vgrajenih sistemih in podobnem. Arhitektura je tudi gradbeno-tehnična in ne zgolj umetniška disciplina, zato žirija predlaga, da se v prihodnje zapišejo jasnejša navodila, da naj predstavitve del vsebujejo tudi te, za ocenjevanje arhitekture zelo pomembne podatke.

Na podlagi ogleda predstavitve prispelih kandidatur – žirija pa je številna izmed predlaganih del že predhodno videla in poznala – se je žirija odločila za ogled devetih realiziranih del.

Ogled realiziranih del je potrdil nujnost ogleda arhitekture v živo. Ogledi objektov so povsem premešali karte, favoriti so se pomikali nazaj, v ospredje pa so prišli nepričakovani kandidati. Žirija je bila zadovoljna predvsem z raznolikostjo arhitekturnih del, ki segajo od 'instagramabilnih' prostorov sprostitve do asketskih kontemplativnih ureditev, od stavb, ki želijo biti uporabniku predvsem prijazne, do takšnih, ki mu dajejo jasno vedeti, da živi ali dela v stroju. Kljub skromnemu številu prijavljenih del torej ta izražajo izjemno pestrost arhitekturnega izraza, ki tudi dokazuje, da je slovenska arhitektura vstopila v zrelejšo obdobje, v katerem ni več le ene prevladujoče šole ali mojstrove roke, ki bi bila vodilo vsem drugim, temveč obstaja demokratična izbira različnih pristopov k arhitekturnemu ustvarjanju, ki so vsi enako legitimni.

Po ogledu realiziranih del je žirija izmed njih soglasno izbrala šest, ki jih je nominirala za Plečnikova odličja za realizirana dela. Veliko več dela pa je imela s podelitvijo odličij nominiranim delom. Med prispelimi kandidati ni bilo izrazitega favorita, prav tako tudi ne dela, okrog katerega bi se lahko zedinili vsi člani žirije. Žirija se je ukvarjala tudi z mislijo, da Plečnikove nagrade ne bi podelila in bi s tem predstavila letvico za njeno osvojitve višje, kar bi lahko dolgoročno pozitivno vplivalo na status in razvoj Plečnikovih odličij. Na koncu je žirija nagrado vendarle podelila, ob njej pa še dve odličji za realizirana dela. Predlogov za medaljo za strokovno literaturo (5) in za medaljo za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture (3+1) ni prispelo veliko, kljub temu pa so kandidature na dovolj visoki kakovostni ravni, da je žirija lahko podelila tako medaljo kot tudi dodatno nominacijo v vsakem od obeh področij. Pri tem je žirija poleg kakovosti prispelih del zasledovala predvsem njihov dejanski oziroma potencialni vpliv na razvoj arhitekturne stroke in kritike pri nas,

pa tudi angažiranost oziroma samoiniciativnost avtorjev, ki sta botrovali nastanku dela.

Izmed prispelih študentskih kandidatur sta se v ožji krog izbora za priznanje za študentsko delo uvrstili dve deli, obe sta magistrski nalogi, ena iz mariborske in ena iz ljubljanske fakultete. Ker se po statutu študentsko priznanje ne podeljuje neposredno za nalogo, ampak za uspešnega študenta, je žirija naprosila predlagatelje za kratek oris lika in dela obeh študentov. Po pregledu prispelega in ponovnem premisleku je žirija, tokrat prvič, poleg samega študentskega priznanja podelila tudi nominacijo za študentsko priznanje.

Vsem avtorjem nagrajenih in nominiranih del člani žirije iskreno čestitamo!

V Ljubljani, 19. marca 2019

Člani strokovne žirije:

mag. Janez Lajovic, univ. dipl. inž. arh.

Vesna Vozlič Košir, univ. dipl. inž. arh.

Izr. prof. mag. Boštjan Vuga, univ. dipl. inž. arh., grad. dip. (AA)

Tomaž Krištof, univ. dipl. inž. arh.

Zaš Brezar, univ. dipl. inž. kraj. arh.

Na seji skupščine Plečnikovega sklada, 19. marca 2019, je skupščina sprejela predlog odličij, ki ga je pripravila žirija.

Plečnikova nagrada

Tehnološko središče ELES FAZA I, Beričevo

Avtorji: Marko Studen
Boris Matič
Jernej Šipoš

Plečnikovi medalji za aktualno realizacijo

Hiša Celovška 01

Avtorja: Vanja Gregorc Vrhovec
Aleš Vrhovec

Family Wellness Termalija

Avtorja: Dean Lah
Milan Tomac

Plečnikova medalja za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture Tendence, celjska arhitektura in urbanizem 1955–1985

Pregledna razstava in katalog

Avtorji: Adam Breznik
Timotej Jevšenak
Monika Vešligaj
Domen Ermenc
Pia Klančar

Plečnikova medalja za strokovno publicistiko

Capsules: Typology of other architecture

Avtor: Peter Šenk

Študentsko priznanje

Magistrska naloga »Najemniški hektar: nadgradnja obstoječe stanovanjske politike in idejna zasnova vrtnega mesta«

Avtor: David Groleger
Mentorja: izr. prof. Mihael Dešman
asist. Vlatka Ljubanović

Nominacije za aktualno realizacijo

Ureditev pokopališča v Šembijah

Avtor: Leon Belušič

Vrtec Pedenjped, Enota Pedenjcarstvo

Avtorji: Maja Ivanič
Anja Planišček
Andraž Intihar
Urša Habič
Iztok Šušteršič
Nena Gabrovec
Damjan Černe
Andreja Zapušek Černe
Primož Fijavž

Lesena hiša

Avtorja: Tomaž Krušec
Lena Krušec

Nominacija za Plečnikovo medaljo za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture

Svet vmes

Arhitekturno-raziskovalni projekt vmesnega šolskega prostora preko gradnje case studyjev

Avtorji: Ana Kreč
Jure Hrovat
Ana Kosi in drugi

Nominacija za Plečnikovo medaljo za strokovno publicistiko

Plečnikovi študenti in drugi jugoslovanski arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju

Avtor: Bogo Zupančič

Nominacija za študentsko priznanje

Magistrska naloga »Zasnova centra za bivanje in aktivnosti starostnikov«
Avtorica: Lea Korošec
Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Žegarac Leskovar
Somentorici: asist. dr. Vanja Skalicky
asist. Maja Žigart

Utemeljitev predlogov za Plečnikova odličja

Plečnikova nagrada
Tehnološko središče ELES FAZA I, Beričevo

Avtorji: MARKO STUDEN, BORIS MATIČ, JERNEJ ŠIPOŠ

ELES je tehnološko središče za nadzorovanje sistemov prenosa električne energije s severa Evrope proti jugu, z zahoda proti vzhodu in obratno. Gre za sistemsko zahteven objekt, ki je hkrati pomemben evropsko strateški projekt.

Avtorji naročnika niso prepričali z idejami svoje natečajne rešitve, s katero so zmagali na mednarodnem natečaju, temveč s kasneje razvito jasno urbanistično shemo, ki omogoča centralizacijo delovanja, možnost neoviranega sodelovanja med znanstvenimi, nadzornimi in vodstvenimi strukturami, preglednost in varnost, dostopnost, racionalizacijo delovanja. V tej viziji je osnovni volumen stavbe, multipliciran po horizontalni komunikacijski osi, hrbtenici središča. Med stavbnimi volumni so predvideni mirujoč promet in vrtovi.

Sledilo je kreiranje arhitekture stavbe, katere poslanstvo je zadovoljevanje vojaško strogih zahtev trenutnega programa in vizija možnosti umestitve še nedatiranih programov v prihodnosti.

Industrijska arhitektura je arhitektura velikih volumnov. Sega v 18. stoletje, ko so industrijske stavbe v urbanem okolju povzemale podobo palač, v 19. stoletju so zasnove temeljile na racionalnosti in fleksibilnosti, kot izhodišče novih razmišljanj, kar se manifestira v modernizmu 20. stoletja. Pri nas se industrijska arhitektura ceni predvsem iz tega obdobja. Novo tehnološko središče ELES stopa s svojo zasnovo v vrsto prepoznanih in vrednih industrijskih arhitektur, v kateri je na primer kompleks Litostroj iz leta 1946, tovarna Gorenjska oblačila Kranj iz leta 1974 in druge.

Realizirana stavba odraža disciplino, modernistični koncept, ki so mu avtorji zavestno vgradili nekaj

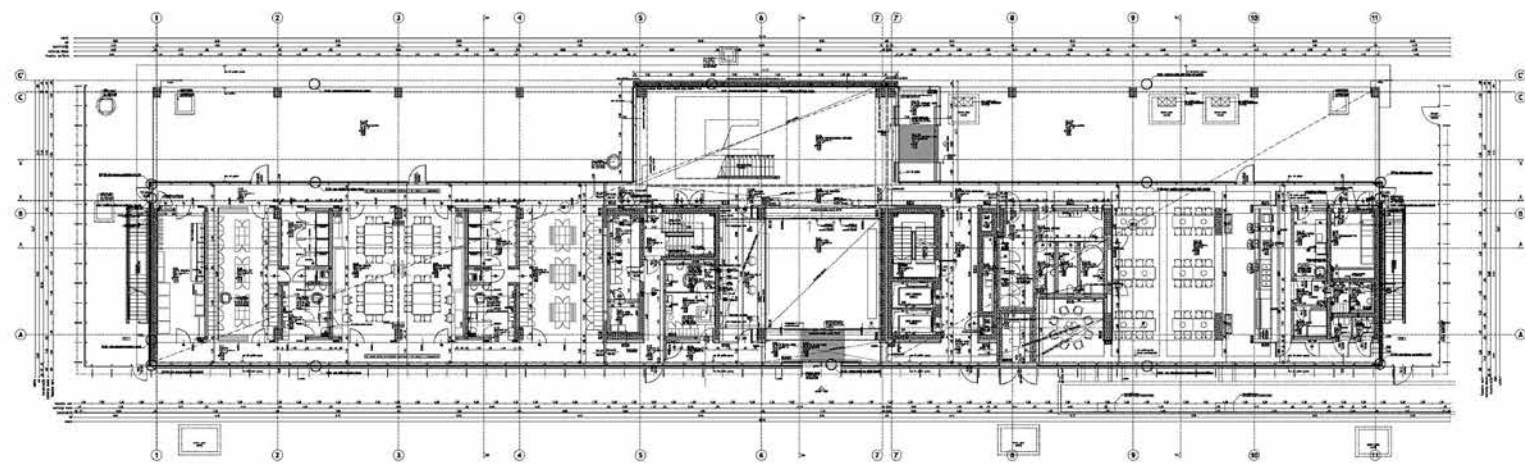
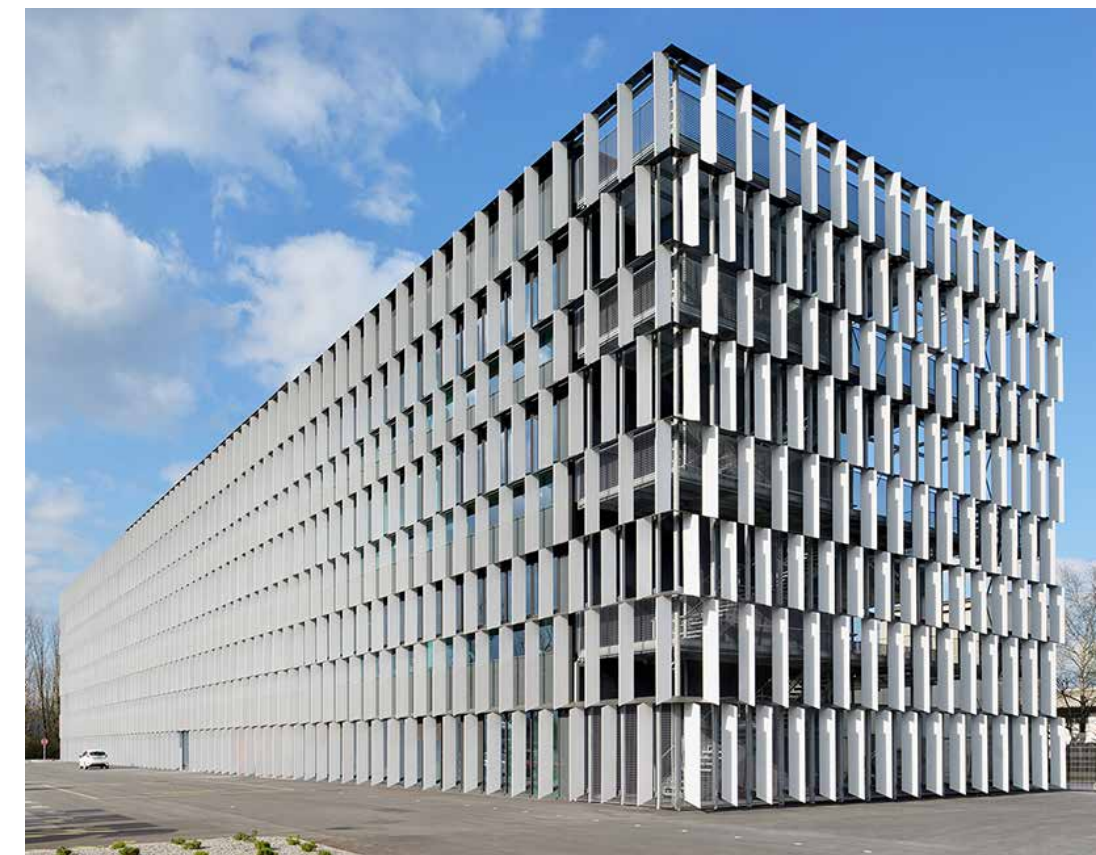
novosti in z njimi dosegli v dani situaciji popolnoma nepredvidljiv doživljajski rezultat.

Gre za velik betonski stroj preprostega podolgovatega tlorisa s štirimi etažami. Čitljivo betonsko konstrukcijo sestavljajo dve osno postavljeni vertikalni jedri, močni nosilni stebri razvrščeni na velikem rastru in pomaknjeni v notranjost tlorisa ter horizontalne plošče. Betoni so vidni ter podpirajo enostaven koncept prezračevanja, ogrevanja in hlajenja.

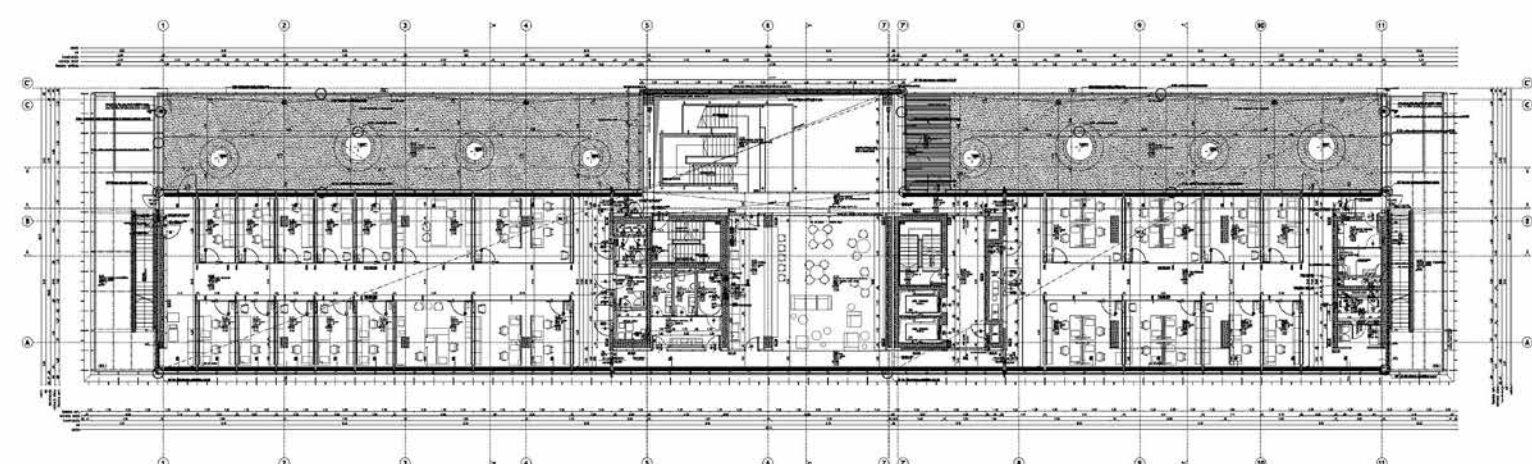
Ta »stroj« kot po dveh slamicah, nitkah črpa energijo iz talnice globoko pod površjem, obenem pa je z mrežo aluminjskih pletenic – daljnovodov, pripeta v evropsko energetske entiteto. Zato ni naključje, da so avtorji kot gradbeni material izbrali beton, aluminij in steklo.

Vhodna avla je v pritličju v osi objekta, z betonskim stropom in tlemi, s steklenimi stenami in preprostih prostorskih razmerij. Od preostale stavbe jo ločuje varnostni sistem, v tem primeru steklena zavesa oblikovana z v meander postavljenimi varnostnimi stekli.

Sledi vertikalni prostor, volumen visok 21m s skulpturalno zasnovanim glavnim stopniščem iz črnega aluminija. Dostopi s stopnic v nadstropja so postavljeni v vogalih večnamenskih prostorov, ki ostajajo odprti v stopniščni volumen. Premišljena

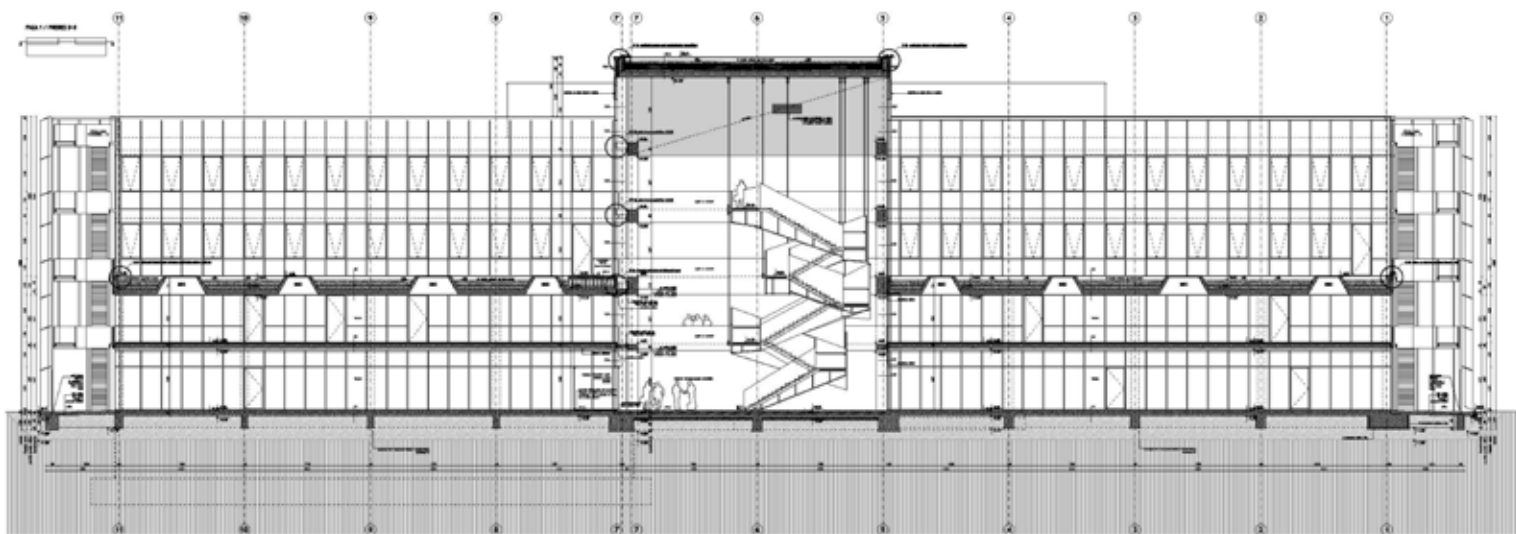

Tloris pritličja

Tloris 2. nadstropja

Prerez D-D

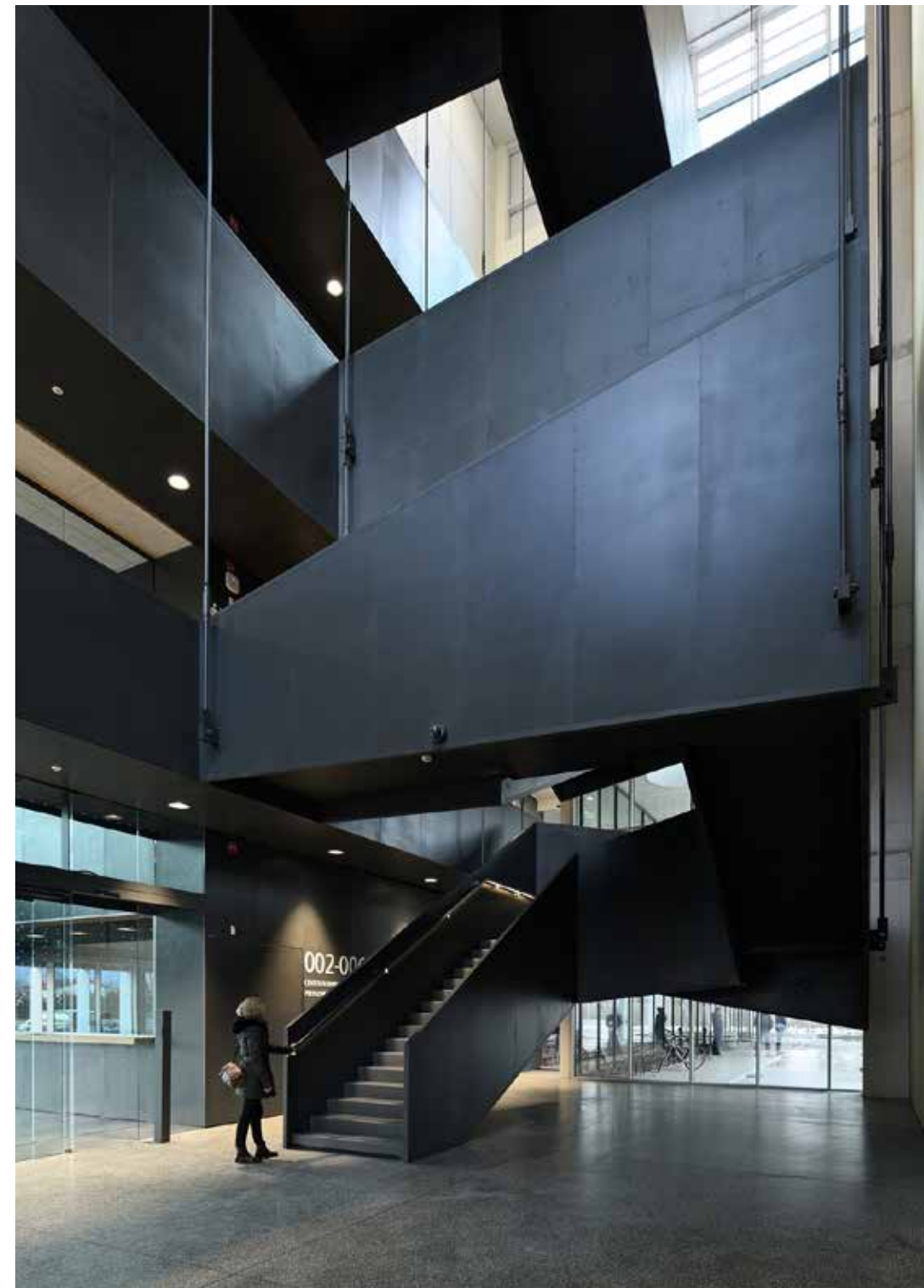

menjava volumna in materiala oblikuje prostorsko presenečenje. V likovnem smislu predstavlja moč, v funkcionalnem in doživljajskem pa gre za fluidno prehajanje iz volumna v volumen, za prehajanje prostorov srečevanja, pogovorov, torej neformalnega in hkrati specifičnega dela v središču.

Vertikalna jedra prečno predeljujejo večnamenske prostore od pisarniških površin. Pisarne so razvrščene enkrat s hodnikom ob fasadi, drugič z osrednjim hodnikom, možen je oceanski tloris ali tloris z grozdom dvoran. Razdelitev se ne ozira na nosilni raster stebrov, sledi vsakokratnim potrebam uporabnika, je univerzalna.

V jedrih so tudi požarna stopnišča, ta so za razliko od glavnega, iz betonskih prefabrikatov in s tem povzemajo nagovor osnovnih nosilnih betonskih stebrov ter subtilno razvijajo dialog z velikim stopniščem, z bratom. Dvigala so pomaknjena v jedro. Metafora mehanskega gibanja v stavbi je ustvarjena z gibanjem oseb skozi fluidno zasnovane vertikalne in horizontalne prostore.

Na zunanjih stenah jeder je »načrt Teslovega trifaznega generatorja«, ki se prepleta po višini skozi večnamenske prostore, umetnice Mance Ahlin.

Realizirala je abstraktno idrijsko čipko, tokrat iz trifaznega električnega kabla. Kabel so arhitekti skrili v popise, umetnica pa se je v obzircih javnega naročila izkazala s certifikatom klekljarice. Skozi to zgodbo govori pogum avtorjev, ko so prepustili estetiko drugače delujočemu umetniku in tako dodali svoji arhitekturi tudi demokratično noto. Fasado stavbe ELES v Beričevu sestavljata notranji plašč stekla in zunanji ovoj iz fiksnih aluminijastih brissolejev. Ti so računsko določeni, da prestrežajo večino poletnih sončnih žarkov, v notranjosti pa njihova permanentna prisotnost ni moteča. Repe-

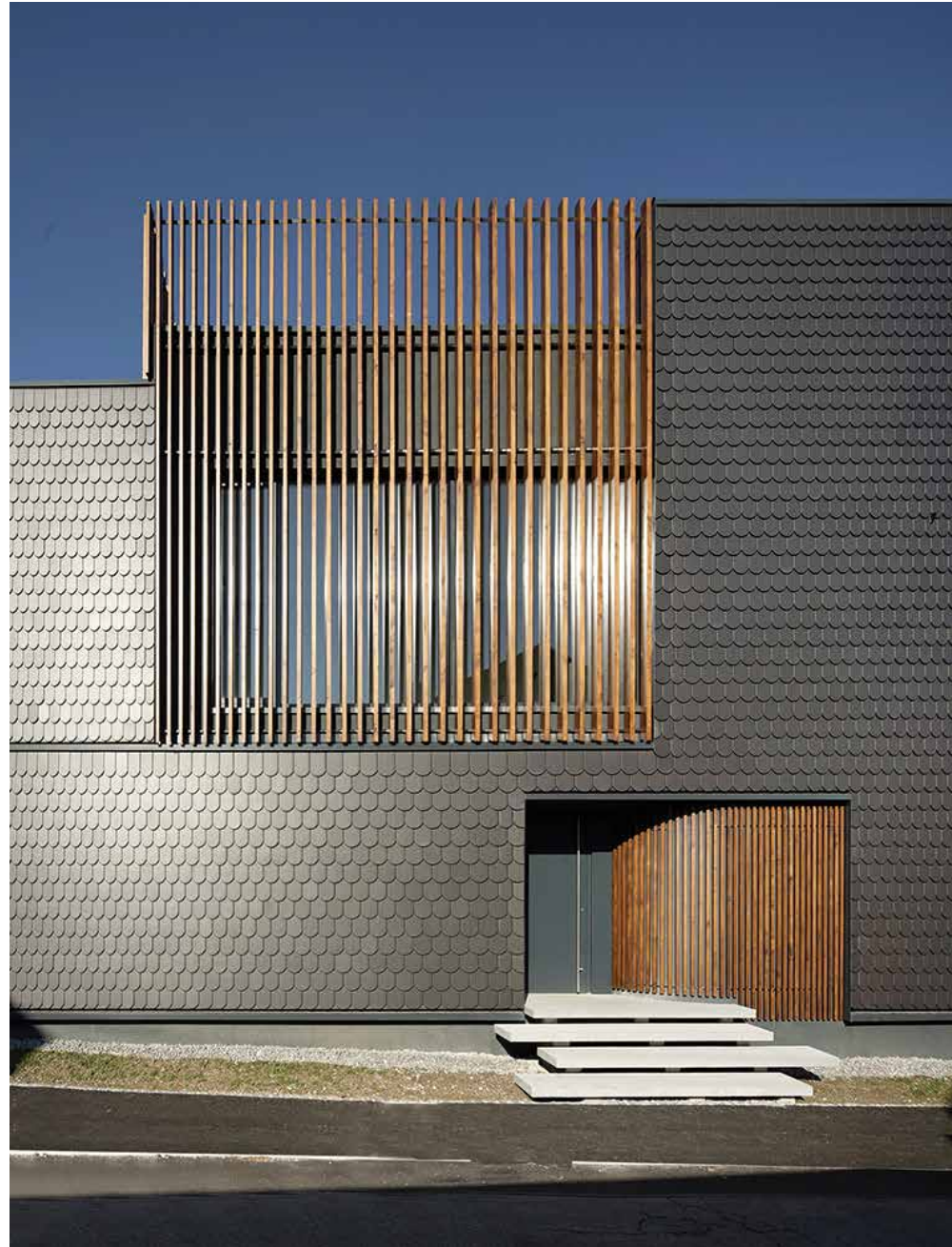
ticija fasadnih elementov, izraža moč, zanesljivost, resnost objekta. Realizirano arhitekturno delo razkriva občutljive avtorje, ki se zavedajo pasti izpraznjenosti arhitekture v zgolj racionalnih zasnovah in stavijo na moč osebne, avtorske izpovednosti. Komisija je v tej arhitekturni stvaritvi prepoznala poglobljeno arhitekturno teoretsko znanje, avtorsko disciplino, kreativnost, sposobnost vodenja izvedbe in iskreno empatijo. Zato ji podeljuje Plečnikovo nagrado.

Plečnikova medalja za aktualno realizacijo
Hiša Celovška 01

Avtorja: VANJA GREGORC VRHOVEC, ALEŠ VRHOVEC

Hiša stoji na ozki in podolgovati parceli, kar v največji meri določa njene gabarite. Umeščena je v anonimno tkivo eno- ali večdružinskih hiš in nakazuje drugačno urbanost, zelo primerno za iztek ene izmed glavnih mestnih vpadnic. Od daleč, predvsem s Celovške, hiša deluje drzno in tudi strogo, od blizu pa artikulacija volumna in materialov vzpostavlja povsem drugačno izkušnjo. Trdna urbanistična zareza v prostor, ki bi sicer lahko predstavljala nekakšno rano v strukturi enodružinskih hišk kompaktnih volumnov, se z oblikovanjem zmečča in ustvari prijazno igro mas, kot da bi se dve ali tri hiške naslonile druga na drugo in se obdale s skupnim plaščem.

Hiša je v vseh pogledih nenavadna in unikatna, najbolj seveda s svojo vitkostjo, ki v našem prostoru predstavlja izjemo, ali pa morda prvi in eksemplarični primer ob zgoščevanju mesta oziroma njegovi rasti navzven. Z dvigom bivalnega dela na prvo etažo ustvarja v pritličju prostor za avtomobile – žal je eden izmed lastnikov hiši samograditeljsko že dodal garažo. V hiši sta eno stanovanje in en poslovni prostor, delitev med njima pa navzven ni čitljiva. Prav tako so le stežka čitljivi stavbni deli, ki jih običajno pričakujemo pri hišah – vrata, okna, terase in podobno so podrejeni igri menjave materialov, s katero se segmentira za okolico v osnovi predolg volumen stavbe.

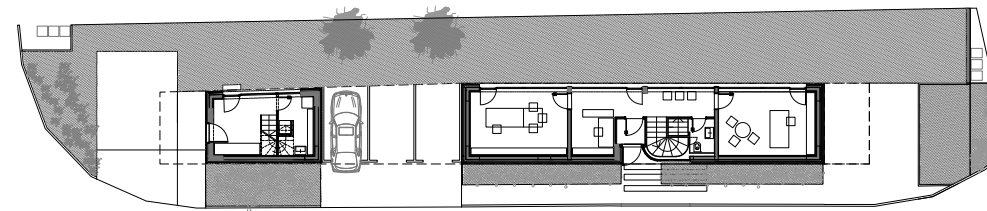
Fasada hiše je obložena z bobrovcem in mestoma lesom, kar ji daje specifičen, a ne tuj videz. Bobrovec, ki bi ga sicer iskali na dvokapni strehi, hišo še dodatno ščiti pred hrupom s Celovške, njegova gladka površina pa ob različnih kotih padanja sončne svetlobe daje hiši različne barve – črna površina čez dan postane tudi svetlo siva oziroma se skoraj dematerializira. Sicer pa se objekt odpira proti severu in hribom. Hiša ob Celovški je nastala na pobudo arhitektov. Kot proces opiše Vanja Gregorc Vrhovec v intervjuju za Dnevnik: »Arhitektura s pobudo predstavlja način

gradnje hiš, ko se ne čaka na klasičnega naročnika, pač pa arhitekt sam prevzame vlogo iniciatorja gradnje, tako rekoč producenta, razvije projekt in vlagatelja najde kasneje. Tak način ob večji odgovornosti omogoča tudi svobodo arhitekta in nekatere rešitve, ki jih konvencionalni naročnik sicer ne bi sprejel.« Rezultat arhitekturne produkcije je tako poleg hiše same tudi urbanistični ukrep, tipologija in na neki način tudi samo povpraševanje.

Moč zasnove hiše ob Celovški je, da lahko premosti izbrane težavne pogoje, prav ta proces pa ustvari edinstven in zanimiv objekt v narativnem, izvedbenem in tudi estetskem smislu. Žirija je ocenjevala stanje tik po izgradnji, saj je kupec kasneje namestil jeklen garažni sistem, ki nasprotuje prvotni arhitekturni zamisli, je moteč in seveda povsem odveč. Hiši žirija, tudi zaradi procesa, ki je pripeljal do nje-nega nastanka, podeljuje Plečnikovo medaljo.

Horis // prilježje

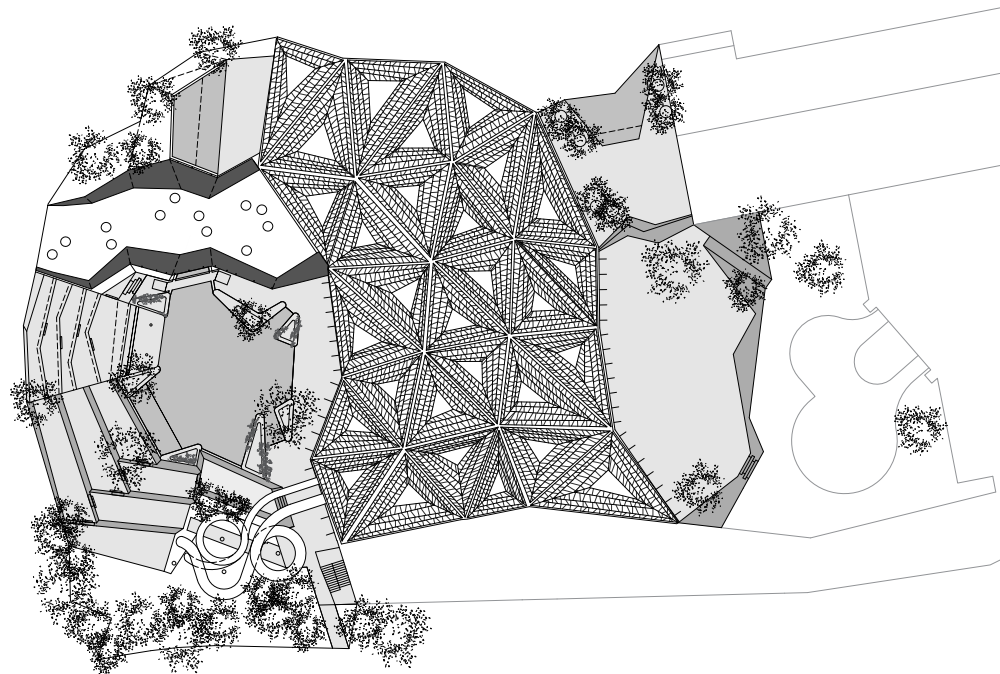
Horis // nadstropje

Plečnikova medalja za aktualno realizacijo
Family Wellness Termalija

Avtorja: DEAN LAH, MILAN TOMAC

Kako iz nekdanjih toplic, zaspanega zdravilišča Podčetrtek napraviti sodoben termalni sprostitveni center Olimje? Kakšno vlogo ima pri oblikovanju novih vsebin, nove atmosfere za nov tip uporabnika arhitekturna produkcija? Kakšna je njena generativna moč, kaj lahko vzpostavi? Je arhitekturna produkcija tu v službi 'brenda' ali ona sama ta brend šele pomaga ustvariti. Olimja danes, torej destinacije, ne moremo več ločevati od arhitekturne produkcije projektivnega biroja ENOTA, zasnovane in grajene v zadnjih petnajstih letih. Mentalna podoba Olimja danes določa grajena struktura ENOTE, začenši s hotelom Sotelia, nadalje s športno dvorano, termami Orhidelia, krožiščem in pred kratkim končanim družinskim wellnessom Termalia. Ti objekti so danes Terme Olimje. In čeprav si lahko nastanjen v starejših hotelih in apartmajih, so prostori doživetij in prostori identifikacije povezani prav z omenjenimi objekti in strukturami. V Olimje obiskovalci prihajajo po doživetje, atrakcijo in spektakel. To ni prostor tišine, kontemplacije, temveč interakcije z drugimi ljudmi, z njimi deliš doživetje, temne in svetle prostore, visoke in nizke, suhe in mokre, barvite in monokromatske, zunanje in notranje. Tam je hrup, ampak, tja se prihaja prav zaradi tega hrupa.

Če tega nočeš, greš drugam. To je okvir za projektanta, zasnovati torej termalni tematski park. In zdaj je na njem, da iz tega naredi kvaliteten arhitekturni produkt.

Družinski wellness Termalia je zadnja grajena struktura v dramaturgiji doživetij v Olimju. Novo se naslanja na prenovljeni obstoječi zdraviliški objekt iz leta 1980 z notranjim bazenom, recepcijo, servisnim delom in savnami. Novi del je v bistvu prizidek, vendar tega dejstva ob vstopu v wellness skorajda ne zaznaš več. Scenografski prijemi lesenih oblog so izrazito in samo funkcionalen prostor notranjega bazena spremenili v prijeten ambient,

ki se v notranjosti mehko naveže na novi del. Obseriji mikroambientov namenjenih igri otrok, počivanju starejših otrok in sprostitvi odraslih, ki prehajajo drug v drugega, se odpirajo in zapirajo ter se tako prilagajajo letnim časom in zasedenosti, se arhitekturno znanje in spretnost avtorjev najbolj pokažeta v prostorski zasnovi glavnega notranjega bazenskega oziroma vodnega prostora. Ker se tu bolj zadržujemo in srkamo pijačo v vodnem baru, kot plavamo, je pogled navzgor, na svod, na streho eno izmed glavnih doživetij trenutkov, ki jih tam preživljamo. Strop bazena je atrakcija. Je tridimen-

zionalni vzorec iz medsebojno povezanih prizmatičnih volumnov, ki tvorijo konstrukcijsko stabilno trikotno mrežo. Ta se z gubanjem prilagodi različnim situacijam ob njenem obodu. Skozi odprtine prizem prihaja v notranjost dnevna svetloba, tu so nameščena svetlobna telesa, ki ponoči simulirajo podoben učinek.

Strop iz notranjosti postane na zunaj konglomerat prizem, čudnih volumnov, ki bolj kot na okoliški vernacular aludirajo na elementarne kamnite sklade, na erupcijo, na procese v naravi. In kot pravijo avtorji, ker narave ni bilo več, so jo hoteli poustvariti,

simulirati. Tako da ta streha in vse, kar je spodaj, postane del nove narave Olimja. Če bo treba v prihodnosti fasadne oziroma strešne obloge čez čas zamenjati, se jih bo zamenjalo. Bo to pač novo doživetje.

Za dosledno zasnovo in izpeljavo konstrukcijsko ter tehnično zahtevnih prostorskih ambientov družinskega wellnessa Termalia, ki znotraj danih projektivnih okvirov dodajajo vrednost celotnemu kompleksu sprostitvenih term Olimje, komisija podeljuje Deanu Lahu in Milanu Tomcu iz projektivnega biroja Enota Plečnikovo medaljo za realizacijo.

Avtorji: ADAM BREZNIK, TIMOTEJ JEVŠENAK, MONIKA VEŠLIGAJ, DOMEN ERMENC, PIA KLANČAR

Zamisel o evidentiranju arhitekturne zapuščine polpretekle zgodovine ni nova. Je pa pomembna, ker značilna in zanimiva arhitektura iz omenjenega obdobja izginja pod sedimenti najrazličnejših oblik razvoja. Prekrivajo jo oglasni panoji, spreminjajo prizidki, zazidki in prezidki ter debela in pogosto nerodno obdelana plast nove izolacije, ki nemalokrat zastre najimenoitnejše detajle in docela deformira arhitekturni izraz objekta.

Avtorska skupina za projektom TendenCe je mapirala in dokumentirala značilno celjsko arhitekturno dediščino iz obdobja 1955–1985 in rezultate predstavila v tiskani publikaciji in na istoimenski razstavi. Uspešno, kredibilno in argumentirano naslavlja problem, da ustreznega ali morda celo kakršnegakoli varstva povojne arhitekturne dediščine v Celju ni.

TendenCe ne bogatijo samo arhitekturne kulture, temveč družbo kot tako. Celje je dobilo dokument, ki bi moral vplivati na nadaljnji razvoj mesta. TendenCe niso zgolj 'hommage' delom in njihovim arhitektom, temveč so tudi darilo tistim, ki imajo v Celju zagon in moč za spremembe. Poleg jasnega poziva k varovanju, odstirajo tudi nove priložnosti za promocijo arhitekturne dediščine kot pomembne plasti že tako bogatega zgodovinskega palimpsesta Celja.

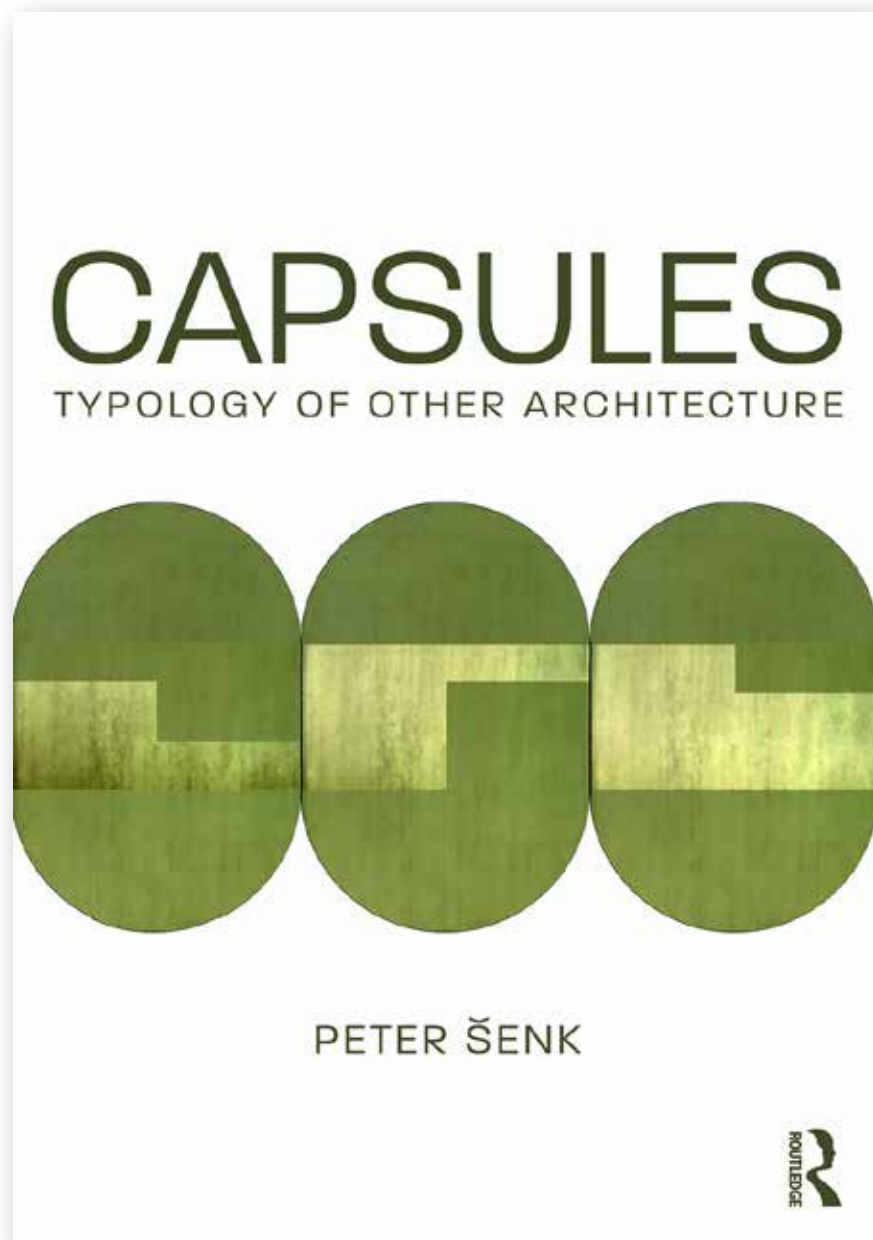
Skupina za projektom TendenCe je prepoznala probleme in kakovosti, samoiniciativno začrtala cilje projekta in ga izpeljala z odliko. Žirija ji za doprinos k arhitekturni kulturi podeljuje Plečnikovo medaljo.

Plečnikova medalja za strokovno publicistiko:
Capsules: Typology of other architecture

Avtor: PETER ŠENK

Zakaj je angleška izdaja knjige Petra Šenka CAPSULES: TYPOLOGY OF OTHER ARCHITECTURE tako pomembna, da se ji podeli Plečnikovo medaljo za strokovno publicistiko:

Knjiga je teoretično delo iz arhitekture, ki zaradi obravnavane teme ter načina njene predstavitve naslavlja bralce mednarodnega prostora in tako premika standardno mejo, da arhitekturna publicistika slovenskih avtorjev v večini obravnava le slovensko arhitekturno produkcijo, dela slovenskih arhitektov ter tako vsebinsko ostaja le v slovenskem nacionalnem okviru.

Tema knjige, kritični pregled razvoja kapsularne arhitekture v 20. stoletju z njenimi vplivi na današnjo arhitekturno produkcijo, nazorno in izčrpno prikaže izbrane in najpomembnejše primere minimalne bivalne enote, kapsule. Te so obenem tako osnovni gradbeni kot tudi osnovni prostorski elementi arhitekture. Razumevanje generativnega potenciala kapsul odpira in provocira razmišljanja o individualnem in javnem, o interierju in eksterierju, o fizičnem in virtualnem svetu danes. Šenkov pregled razvoja kapsul kot bivalne enote v drugi polovici 20. stoletja je prikazan kot odgovor na tedanji politični in socialni zeitgeist in je kot tak odlična osnova za razmislek o načinih našega sodobnega bivanja in danes načrtovanih in grajenih strukturah.

Tako kot so bile v 20. stoletju kapsule vedno projekcija v prihodnost, kapsule so bile 'house of the future', tako se knjiga sprašuje, kaj so kapsule danes, v čem je podobnost in v čem je razlika. So to bivalne enote za ekstremne razmere, za sodobne nomade, za digitalne puščavnike? So to bodoče 'primitivne kočice'? in prav tu Šenk vključuje primere novih sodobnih kapsul slovenskih arhitektov in umetnikov, ki jim uvrstitev v angleški prevod knjige pomeni dodatno referenco.

Za angleški prevod je avtor revidiral slovensko izdajo knjige Kapsula: Tipologija druge arhitekture, ki je

pri založbi ZRCSAZU izšla leta 2015, kar predstavlja naravno nadaljevanje diskusije, ki jo je avtor odprl s svojo doktorsko disertacijo.

Angleški prevod 'teče', tekst je sistematičen in teoretično podprt. Knjigo CAPSULES: TYPOLOGY OF OTHER ARCHITECTURE bo v roke vzel tudi vsak arhitekt v praksi, zdaj tudi onstran meja Slovenije, ki se sprašuje, kaj je danes 'hiša prihodnosti' in kako jo zasnovati in oblikovati.

Ker je knjiga PETER ŠENK: CAPSULES: TYPOLOGY OF OTHER ARCHITECTURE lahko pravi generator bodoče mednarodne arhitekturne teorije in produkcije v arhitekturni praksi, komisija njenemu avtorju podeljuje Plečnikovo medaljo za arhitekturno publicistiko.

Avtor: DAVID GROLEGER

Mentorja: izr. prof. MIHAEL DEŠMAN, asist. VLATKA LJUBANOVIĆ

Magistrsko delo se ukvarja z akutno temo stanovanjske problematike v Sloveniji.

Raziskuje našo demografsko bilanco, ugotovi, da od vseh evropskih držav živi največ mladih do 34. leta doma pri starših v Sloveniji, pove, kako vpliva zasebna lastnina na trenutno stanje oderuškega trga najemnih stanovanj v državi. Vse sklene z ugotovitvijo, da država potrebuje takšen stanovanjski sklad, ki bi uravnaval stanovanjski trg, omogočil državljanom varen, cenovno vzdržen najem neprofitnih stanovanj, in poda celo predloge, kako prestrukturirati obstoječe stanovanjske sklade. Skozi sugestivno raziskavo uspešnega modelarnega urbanizma v Maroku arhitekta Michela Ecocharda, 1952, naših Murgel arhitektov Marte in Franceta Ivanšek, 1965, in še vedno ne preseženega modela vrtnega mesta Puchenau arhitekta Rolanda Rainerja, 1967, določi nekatera izhodišča za lastno kreacijo vrtnega mesta.

Ob snovanju svojega idealno pozidanega najemniškega hektarja se opre tudi na predstave Slovencev o idealnem bivanju in na aktualnost lesene gradnje. Razvije več tipov atrijskih hiš, modularnih stanovanj, študentskih enot. Ničesar ne prepusti naključju do te mere, da v svojih zasnovah razišče tudi osončenost, osvetlitev, varstvo pred požarom, sisteme ogrevanja... Vse ugotovitve sklene v skrbno premišljenem fasadnem pasu.

Posebno pozornost si to dovršeno magistrsko delo prisluži s tankočutnim razumevanjem zunanjega prostora. Na izbrani lokaciji prouči vse danosti okolja, preizkusi konceptualno mrežo, aplicira na lokacijo modularni urbanizem in preseneti z izvirnim premislekom o diverziteti in oblikovanju skupnih zelenih površin.

Magistrsko delo odlikuje angažiranost, predanost, strast in inovativnost. Ne gre pa prezreti tudi kultiviranega jezika, risbe in visokega nivoja grafične predstavitve. Komisija je sklenila, da se delu podeli študentsko Plečnikovo priznanje.

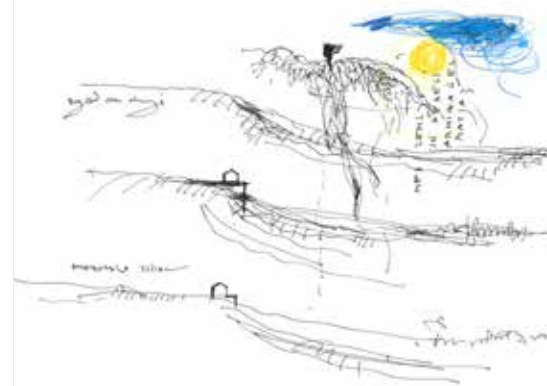
Nominacije

Nominacija za aktualno realizacijo:
Ureditev pokopališča v Šembijah

Avtor: LEON BELUŠIČ

Pokopališče leži v vasi Šembije v bližini Ilirske Bistrice. Do njega vodi pot prek idilične kraške krajine. Zanimivo srečanje s pokopališčem se začne že na peščenem parkirišču, ki je na prvi pogled videti nedokončano, saj ni jasnega prehoda med peskom in okoliško krajino. Prav ta prehod nakazuje, da se je objekt materializiral iz krajine in je tak, ker drugačen ne more biti. Tudi z gabariti in dvokapno streho odgovarja okoliškemu gričevju in arhitekturi. Ob vežici kras spusti do stene, v živ rob in s tako vzpostavljenim dialogom ob vsakem letnem času govori o kraški krajini in poudarja njene najbolj slikovite značilnosti.

Osnovna misel za ureditev pokopališča temelji na skromnosti in zadržanosti arhitekture. Smelo vzpostavlja intimne prostore na pravih mestih in odpira poglede v dalj. Vežica, vsaj od daleč, deluje prvinsko, kot da ni nastala na risalnih mizah arhitekturnega biroja, ampak jo je postavil lokalni obrtnik oziroma zidar, ki je pri tem uporabil zgolj najpreprostejša sredstva, ki jih je imel na voljo – material (kamen), ki ga je v okolici največ, geometrijo, ki je začrtana že s pokopališčem, prostore in zunanje površine, ki sledijo potrebam obreda, in temu ne doda ničesar nepotrebnege.

Ne le v praksi, tudi v teoretičnem diskurzu preprostost seveda ni nikoli 'preprosta'; z njo arhitekt, hote ali nehoti, koketira z dolgo vrsto podobnih tem v arhitekturi, od pra-hiš (Urhüte), do Loosov-

ega opisa hiše na bregu gorskega jezera («Gore in oblaki se zrcalijo v jezeru, pa tudi hiše, kmetije in kapele. Tu so, kot da jih ni zgradila človeška roka. Kot da so iz božje delavnice, tako kot hribi in drevesa in modro nebo.») in podobnih.

Zaradi igre z detajli, ki ne rastejo iz osnovne zamisli, pa zastavljenega cilja ne uresniči povsem v celoti. Z njo preglasi svojo lastno težnjo po tišini. Nepri-

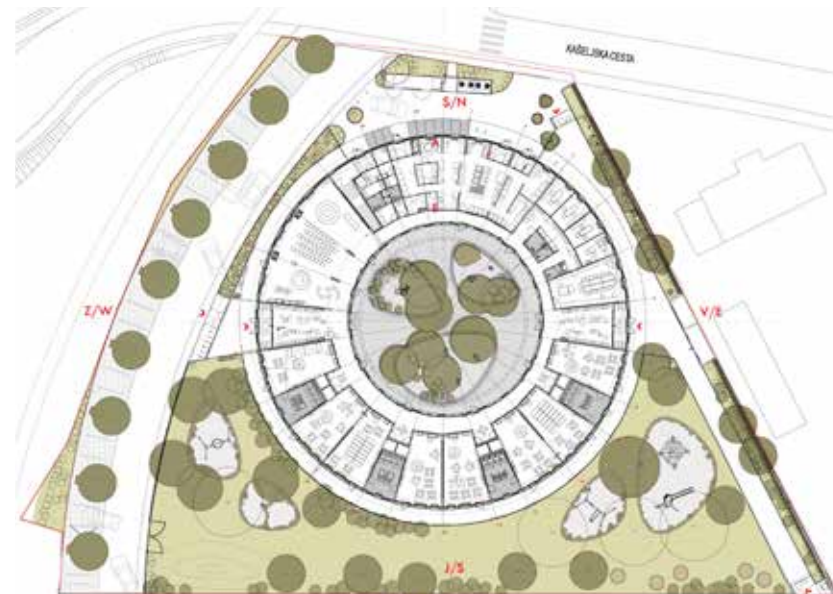
čakovani detajli ograj, odprtine v zidovih, predvsem pa razsvetljava v objektu govorijo glasno in terjajo pozornost. Lahko bi bilo manj.

Kljub omenjenemu pa pokopališče Šembije predstavlja izjemen arhitekturni dosežek zaradi načina umeščenosti v kraško krajino, dialoga z njo, izvrstne osnovne prostorske zasnove in uporabe materialov.

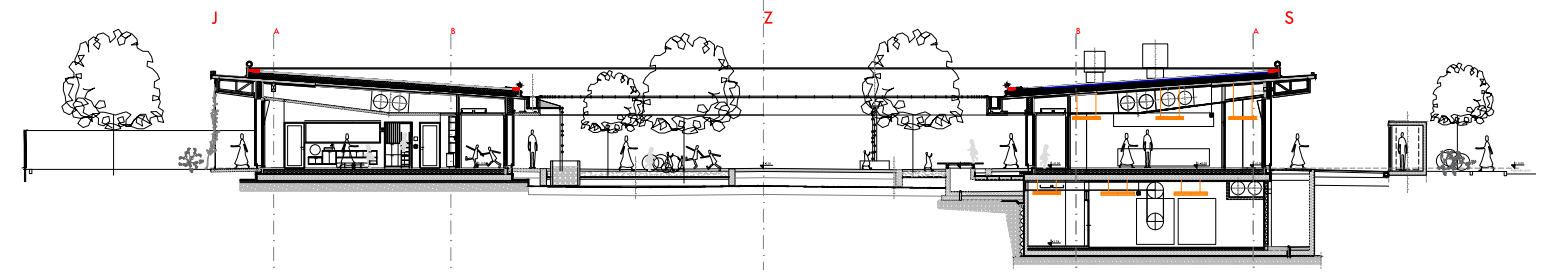
Nominacija za aktualno realizacijo
Vrtec Pedenjped, Enota Pedenjcarstvo

Avtorji: MAJA IVANIČ, ANJA PLANIŠČEK, ANDRAŽ INTIHAR, URŠA HABIČ, IZTOK ŠUŠTERŠIČ, NENA GABROVEC,
DAMJAN ČERNE, ANDREJA ZAPUŠEK ČERNE, PRIMOŽ FIJAVŽ

Krožna zasnova vrtca za slovenski prostor ni značilna. Igralnice Pedenjcarstva se nizajo ob krožnem hodniku, ki obdaja notranji atrij, in se odpirajo proti zelenemu igrišču na jugu in jugozahodu. Izvedeni projekt odlikuje izjemno prijetna uporabniška izkušnja, ki jo gradijo občutek zračnosti, razgibanosti, igrivosti in subtilno umerjene stimulacije. Stene med glavnim notranjim krožnim hodnikom ter igralnicami so delno transparentne in tako omogočajo dober nadzor, prehajanje svetlobe in krepijo občutek povezanosti. Obenem v percepcijskem smislu zameglijo jasnost funkcionalne zasnove in z igrivim ritmom pogledov po hodniku, v notranji atrij, zunanje igrišče prek igralnic in skupnih prostorov vnašajo občutek nedefiniranosti, pestrosti in skrivnostnosti.

Zdi se, da arhitekturna zasnova, predvsem 'neskončen' hodnik, odgovarja naravi otroške igre, kjer prostorske in časovne koordinate izgubljajo na po-

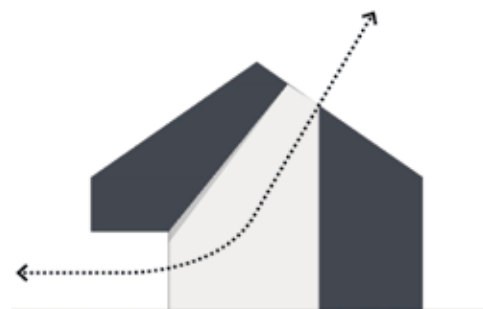
menu, v fokusu je zatopljenost v igro in pot od ene zanimivosti do druge. Za te poskrbi tudi arhitektura, zastopane so kot duhovite interaktivne lesene stene glavnega hodnika in 'brlogi' v igralnicah. Vse naštetu se dogaja v ambientu, ki ga zaznamujeta les in neprekinjen pogled na vsaj eno zeleno površino. Notranji atrij je krožna tlakovana površina s peščenimi otoki, v katere so umeščena zelo kakovostna igrala ter vegetacija. Javorji bodo kmalu vzpostavili ambient, primeren tudi za najbolj vroče poletne dni. Z uporabo prodca in izborom rastlin v atriju vzpostavi prostore, ki spominjajo na naravne in osvežujoče ambiente ob Ljubljani ali Savi. V Pedenjcarstvu se funkcionalno nizajo in medsebojno prepletajo prostori in arhitekturni elementi, ki pripomorejo k dobremu počutju ter spodbujajo domišljijo. Žirijo so med drugim pričrčala tudi izredno pozitivna in argumentirana pričevanja zaposlenih.

Nominacija za aktualno realizacijo
Lesena hiša

Avtorja: TOMAŽ KRUŠEC, LENA KRUŠEC

Na preprogi goste pozidave enodružinskih hiš in vrstnih hiš v Mengšu stoji na večji izčiščeni travnati površini samostojna stavba za štiričlansko družino. Imenuje se Lesena hiša, a je v resnici veliko več. Je hvalnica lesu in hkrati učna ura o kontekstualnem razumevanju in apliciranju gradbenega materiala. Lesu je dodeljena vloga pripovedovalca zgodbe o zasnovi stavbe.

Krtačene deske, zložene horizontalno in s poudarjenimi utori, sestavljajo opaž ovojne betonske konstrukcije. Na betonski fasadi ostane viden odtis teksture lesa. Zaprte fasadne stene v pritličju so narejene iz desk, ki so bile uporabljene pri opaženju.

Nadalje so vse notranje stene in plošče konstruirane v celoti iz lesa in so vpete v zunanji betonski ovoj. Stavba ima nad pritličjem dve večji konzoli. Pod prvo je za leseno steno zaprta garaža, pod drugo pa so umeščeni bivalni prostori s kuhinjo in pisarniškim zalivom. Ta del ima stekleno fasadno steno potisnjeno nekoliko v notranjost. S tem pridobi hiša nadkrit zunanji bivalni prostor, ki ga omejujeta tlorisna projekcija kapi in rob travnika.

Skozi fiksno zasteklitev v ravnini strehe lije svetloba v dnevno sobo, vabi v nadstropja in naredi povezavo pritličnega prostora z mansardnim atraktivno. Čutiti je povezavo med zemljo in nebom, kar doda bivalnim prostorom posebno vzdušje in doži-

vljajsko presenečenje. V podstrešnem volumnu so spretno oblikovani spaln in sanitarni prostori ter dve manjši terasi.

Arhitekturo lesene hiše v Mengšu odlikujejo svež avtorski pristop, iskrenost in mojstrska izvedba.

Nominacija za Plečnikovo medaljo za prispevek k bogatitvi arhitekturne kulture: Svet vmes
Arhitekturno-raziskovalni projekt vmesnega šolskega prostora preko gradnje case studyjev

Avtorji: ANA KREČ, JURE HROVAT, ANA KOSI in ostali

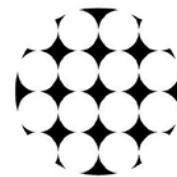

Svet vmes je izrazito sodoben arhitekturni biro, ki ga vodita Jure Hrovat in Ana Kreč. Svet vmes je biro, zasnovan kot arhitekturna platforma, kjer se združuje 'research by design', preko arhitekturnega raziskovanja, ki se pne od najširših začetnih analiz, opazovanj preko prostorskih in oblikovnih testov do dejanskih izvedb projektov. Rezultat takega pristopa ni samo enkratna projektna rešitev, ampak

serija case studyjev, izvedenih projektov, ki imajo skupna izhodišča oblikovanja in so kot taki osnova za nadaljnje raziskovanje biroja.

V prijavi za Plečnikova odličja so napisali: 'Svet vmes se je oblikoval leta 2010 v Ljubljani, z namenom, da s svojimi posegi v prostor prevprašuje ter izpostavlja oblikovni, socialni in učni potencial vmesnih prostorov ter prostorskih ostankov v iz-

obraževalnih objektih. Z večletnim opazovanjem in postopnim interveniranjem, Svet vmes analizira obstoječe, razpadajoče, pozabljene, notranje in zunanje vmesne prostore ter jih transformira v prostore dogodka, udobja, interakcije, pogajanja, navdušenja in odmika, s čimer opozarja na lepoto in pomen 'vmesne cone' v šolski arhitekturi, ki nikakor ne bi smela biti razumljena kot nekaj odpa-

svet vmes

dnega oz. 'tretjega', temveč kot bistvena identiteta šolskih objektov.'

Svet vmes je samoiniciativno, neodvisno in brez zasebne ali javne finančne podpore analiziral šole po Sloveniji, predstavil to odločujočim in na ta način pridobil projektantsko delo, ki je rezultiralo v oblikovnih intervencijah na neizkoriščenih prostorih, hodnikih in dvoriščih obstoječih osnovnih in srednjih šol. Te vmesne prostore so prav te oblikovne intervencije biroja, napravile vidne in uporabne, še več, prav ti prostori postajajo zdaj sredstvo za novo identiteto obstoječih šol, so posebni in zapomnljivi. Intervencije Sveta vmes v obstoječo gradbeno tkivo šol prehajajo od začasnih pop-up umestitev zanimivega interaktivnega pohištva, neobičajnih razstavnih vitrin (vhodna avla Gimnazije Poljane) in mehkih pregrad, ki oblikujejo nove mikroambiente (Gimnazija Kranj), do transformacij, ki so grajene, stalne (dvorišče Gimnazije Poljane). Vsaka intervencija je drugačna, vizualno močna, vsaka spodbuja različne načine uporabe, vsaka bogati sicer bolj ali manj pusto in uniformirano izobraževalno okolje obstoječih šol.

Delo biroja Svet vmes kaže na nenehen preplet raziskovanja in praktičnega dela, kjer se meja čedalje bolj briše, kjer je za dosego končnega arhitekturnega učinka končni produkt prav tako pomemben kot pot, ki vodi do njega.

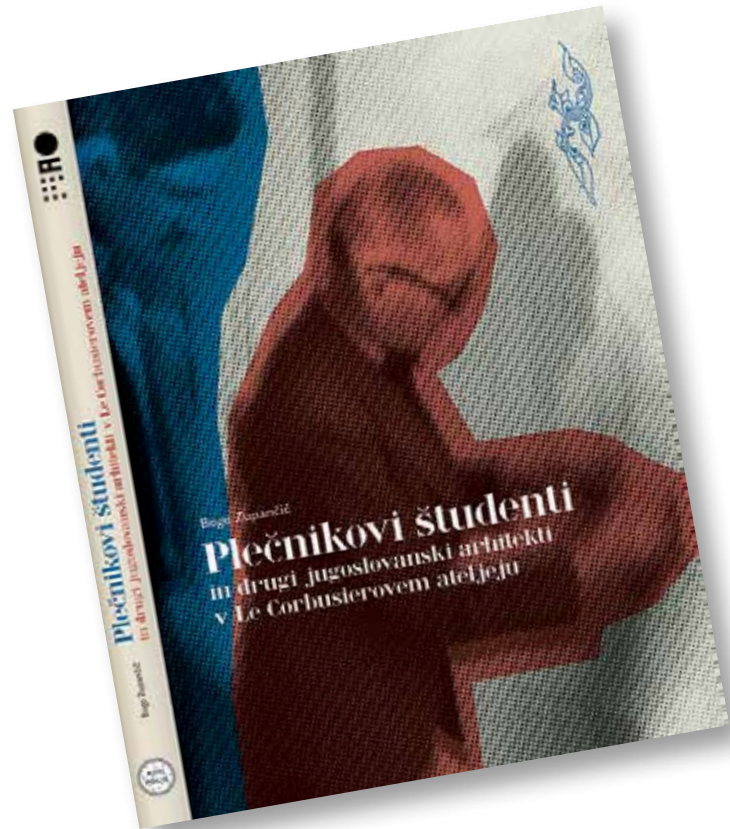
Ker komisija nesporno vidi potencial, da tako realizirani kot bodoči projekti biroja in nadaljnja teoretska raziskava, ki jo znotraj biroja vodi Ana Kreč, generirajo najprej zavedanje o vmesnih prostorih za neformalno učenje in socialne interakcije znotraj obstoječih šol, nadalje pa prispevajo k spremembi projektnih nalog javnih naročnikov, ki bodo take prostore znotraj novih gradenj omogočile, nominira teoretsko in praktično delo biroja Svet vmes za Plečnikovo odličje za prispevek k arhitekturni kulturi.

Nominacija za Plečnikovo medaljo za strokovno publicistiko
Plečnikovi študenti in drugi jugoslovanski arhitekti v Le Corbusierovem ateljeju

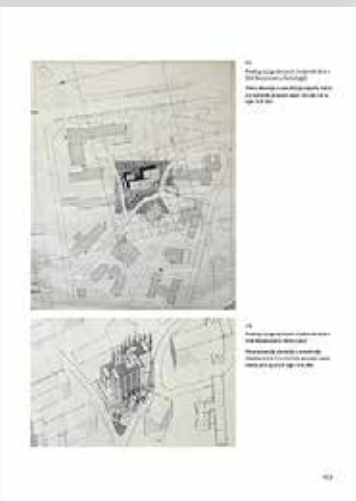
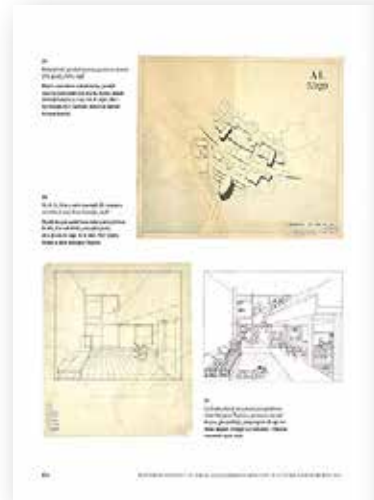
Avtor: BOGO ZUPANČIČ

Zupančičeva knjiga o Plečnikovih učencih in drugih jugoslovanskih arhitektih pri Le Corbusieru je reprezentativni rezultat več kot desetletnega zbiranja, prebiranja in raziskovanja usod in dela slovenskih ter drugih arhitektov naše tedaj še skupne države, ki jih je pritegnil v svetovnem merilu 20. stoletja edinstveni fenomen na področju arhitekture in urbanizma, Le Corbusier. To je debela in težka knjiga. Ne le fizično zaradi množice velikih listov kvalitetnega papirja in trde vezave, temveč je tudi naporna ali celo dolgočasna za vse tiste, ki jih množica podatkov in podobnih ter podrobnih naštevanih

ne zanima. Kdor pa poleg tiskane besede zna brati tudi načrte in bi rad izvedel, kako je nastajal fenomen jugoslovanske in še prav posebej slovenske arhitekture, ki je pravkar osupnila prenekaterega obiskovalca MOM-e v New Yorku, ima pred seboj zaklad. To je eno redkih znanstvenih del s področja arhitekture, ki si ta pridevnik res zasluži. Ne le z vsemi za dokumentacijsko delo nujnimi podatki, ki so poleg drugega (po vseh dosedanjih izkušnjah z avtorjem tudi večkratno preverjeni in zato) točni, temveč tudi z obilico slikovnega gradiva, od kate-

regata je marsikatero celo neposredno vpletenim še neznano, tako da naša vedenja o kom od starejših, večinoma celo že pokojnih kolegov, lahko celo popolnoma spremeni. To ni delo za lahkotno popoldansko branje, temveč za tiste redke posameznike v še redkejših uricah, ko se kdo res hoče dokopati do svojih strokovnih korenin. Kako so kolegi v Parizu tik pred drugo svetovno vojno po nekaj mesecev preživelih v ateljeju LC, mogoče marsikoga ne bo zanimalo, kakšen vpliv pa so po letih drgnjenja stolov in papirja pri Plečniku ta kratka srečanja s francoskim mojstrom pustila v njihovem nadaljnjem delu, pa ne samo zelo zanimivo opisuje, temveč tudi bogato dokumentira drugi del te knjige (od 10. poglavja naprej). Gotovo pa bi morale vsaj slovenske arhitekte spodbuditi sklepno poglavje, saj nas neposredno spodbuja k večji samozavesti.

Nominacija za študentsko priznanje
Magistrska naloga »Zasnova centra za bivanje in aktivnosti starostnikov«

Avtorica: LEA KOROŠEC

Mentorica: izr. prof. dr. VESNA ŽEGARAC LESKOVAR

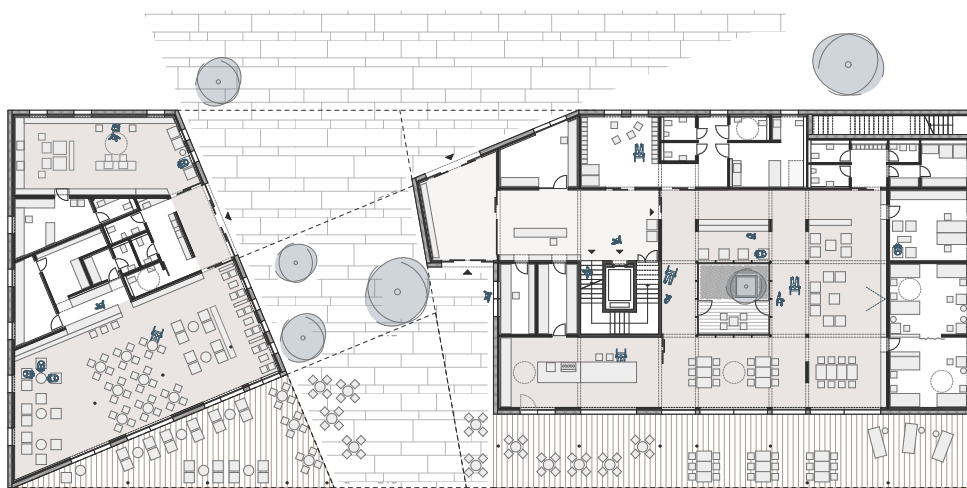
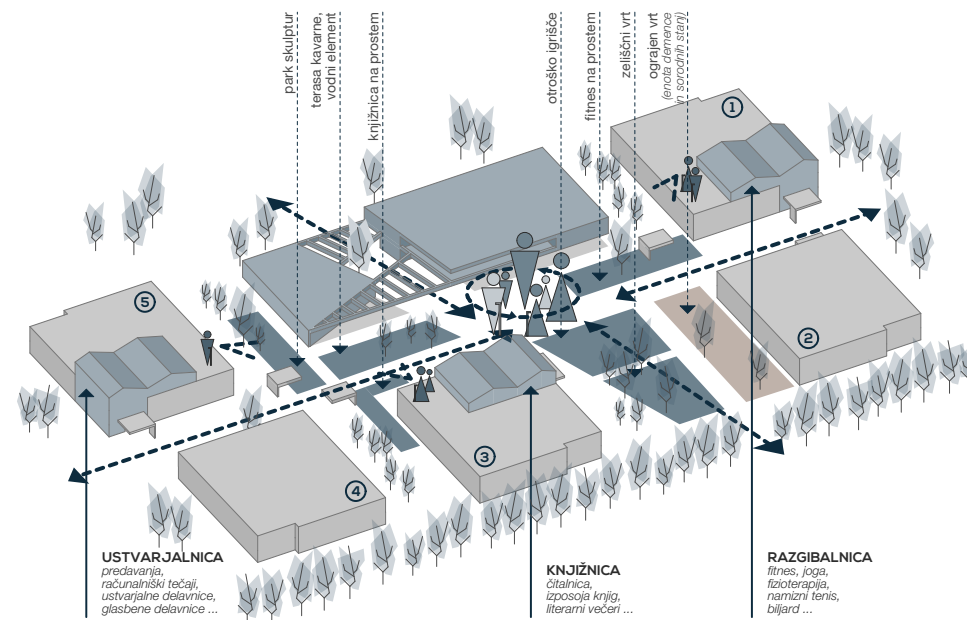
Somentorici: asist. dr. VANJA SKALICKY, asist. MAJA ŽIGART

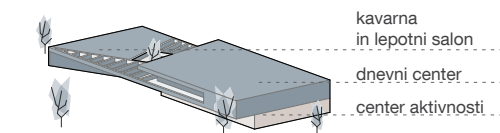
Svetovni problem – čedalje večji odstotek starejših v celotni populaciji – se Slovenije ni izognil, diplomantka pa se ga je ob zastavljeni naslovni nalogi lotila nadpovprečno temeljito. Od vprašanj, kaj beseda starost v življenjskem ciklu sploh pomeni, kje so vzroki za spremembe oblike demografskega drevesa, kako se je – zlasti revnejše starostnike (ki pa današnjih poznih let še zdaleč niso dočakali) – obravnavalo v prejšnjih stoletjih, do tega, kakšen razvoj je njihova oskrba v komaj zadnjih sto letih naredila v tujini in pri nas do današnje »pete generacije« domov za starejše, je šele uvod v nalogo.

Iz prekrasnega pogleda na bodočo (verjetno le zaželeno) lokacijo na vzhodnem robu Pohorja se razvije prava (mini)-regionalna presoja makro in mikro lokacije s posebno skrbjo glede vseh vrst hrupa, s primerjavo prednosti in slabosti lokacije in konča z obširnejšim zazidalnim načrtom s pripadajočimi analizami ter podrobnimi urbanističnimi parametri. Sledi podrobna urbanistična ureditev CBAS (Centra za bivanje in aktivnost starostnikov), simpatičnega pretežno enonadstropnega naselja, ki je končni rezultat naloge in bi se z idejnim načrtom posameznih stavb mirno lahko tudi končala. Toda avtorica ne odneha. Vrsti tlorisov, prereзов, fasad in vizualizacij sledi pravi izvedbeni del s podrobnimi opisi vseh sestav, študijo svetlobe v prostorih in toplotnimi izračuni, manjkajo le podroben opis, statika in načrti inštalacij, pa bi lahko začeli graditi.

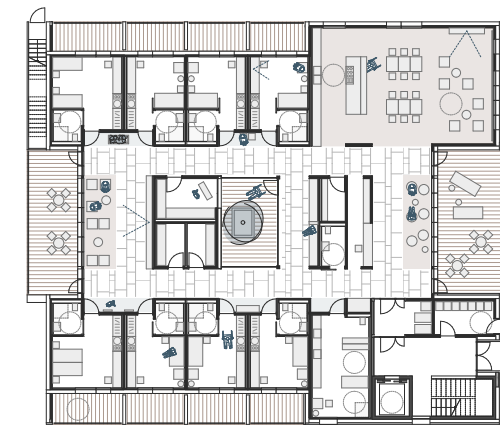
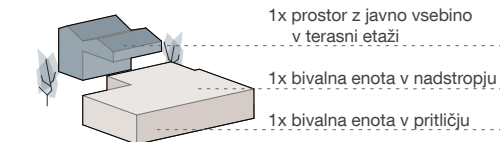
Kot program bi takšno naselje predstavljalo nedvomen (a tudi precej dražji) korak naprej od dosedanjih kompaktnjših domov. Še bolje bi bilo, ko bi se prikazala fleksibilnost, npr. združevanje posameznih sob v manjša stanovanja, kar izbrana tehnologija gradnje zlahka omogoča, toplejše in malenkost bolj členjeno oblikovanje posameznih stavb ter gostejša in manj toga urbanistična razporeditev. Kljub tej opombi pa gre za izvrstno študentsko delo in odlični začetek, upajmo, da plodovite ustvarjalne poti kolegice arhitektke.

1 X OBJEKT Z JAVNO VSEBINO

5 X STANOVANJSKI OBJEKT

Sklad arhitekta Jožeta Plečnika
Karlovska 3, 1000 Ljubljana

- UPRAVNI ODBOR SKLADA:
1. izr. prof. Miha Dešman, u.d.i.a., predsednik UO
  2. izr. prof. dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a., FA
  3. predstavnik Odbora
  4. mag. Miran Gajšek, u.d.i.a., MOL OUP
  5. dr. Davorin Gazvoda, u.d.i.k.a., BF
  6. Andrej Hrausky, u.d.i.a., DAL
  7. Tomaž Krištof, u.d.i.a., ZAPS
  8. Barbara Radovan, u.d.i.a., MOP
  9. Nada Zoran, um. zg., MK
  10. dr. Matej Nikšič, u.d.i.a., UIRS
  11. prof. dr. Ana Kučan, u.d.i.k.a., BF

SKUPŠČINA SKLADA: Predsednik skupščine sklada: Zoran Jankovič, župan Mestne občine Ljubljana

1. AMBIENT, Miha Kerin, u.d.i.a.
2. URBANISTIČNI INŠTITUT RS, dr. Matej Nikšič, u.d.i.a.
3. BIOTEHNIŠKA FAKULTETA UL, dr. Davorin Gazvoda, u.d.i.k.a.
4. LUZ, Ferdo Jordan, u.d.i.a.
5. MO MARIBOR, Aleksander Saša Arsenovič, župan
6. SAZU, prof. dr. Fedja Košir, u.d.i.a.
7. MOL – oddelek za kulturo, Jerneja Batič, um. zg.
8. MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR, Barbara Radovan, u.d.i.a.
9. MINISTRSTVO ZA KULTURO, Nada Zoran, um. zg.
10. DESSA, Andrej Hrausky, u.d.i.a.
11. ZAPS, Tomaž Krištof, u.d.i.a.
12. FAKULTETA ZA ARHITEKTURO UL, izr. prof. dr. Matej Blenkuš, u.d.i.a.
13. DRUŠTVO ARHITEKTOV LJUBLJANE
14. DRUŠTVO KRAJINSKIH ARHITEKTOV SLOVENIJE
15. DRUŠTVO OBLIKOVALCEV SLOVENIJE
16. RIKO d.o.o Ljubljana, Janez Škrabec, Polona Lovšin
17. ARCADIA SVETILA d.o.o., Matjaž Mavsar
18. OBČINA DOMŽALE, Toni Dragan, župan, Zoran Vitorovič, u.d.i.a.
19. WIENERBERGER OPEKARNA ORMOŽ d.d., Irena Hošpel
20. OBČINA VITANJE, Mirko Polutnik, župan
21. UM, FAKULTETA ZA GRADBENIŠTVO, PROMETNO INŽENIRSTVO IN ARHITEKTURO, prof. dr. Metka Sitar
22. MO PTUJ, Miran Senčar, župan
23. ACO d.o.o., Ferdo Možič